

Περίληψη διδακτορικής διατριβής με θέμα *Το μοτίβο της σύγκρουσης μέσα από την παρουσία διπόλων στα μυθιστορήματα του Νίκου Καζαντζάκη*

Πρόθεσή μου είναι να ερευνήσω διεξοδικά την παρουσία του μοτίβου των διπολικών τύπων και των αντιθετικών ζευγών στα μυθιστορήματα του Καζαντζάκη. Η εξέταση των αντιθέσεων θα γίνει στο πλαίσιο έρευνας των σημειωτικών και αφηγηματολογικών αντιθέσεων, καθώς τα αντιθετικά ζεύγη εντάσσονται σε αυτό το πλαίσιο και παρουσιάζονται λογοτεχνικοί χαρακτήρες με αντιθετικά σήματα στο σημασιολογικό τους περιεχόμενο καλλιεργώντας και επαυξάνοντας την αντιθετική κατασκευή των μυθιστορημάτων.

Εξετάζοντας τη λειτουργία και την εξέλιξη των αντιθετικών ζευγών θα επιδιώξω να φανερώσω ότι πολλές φορές η δυαδικότητα και ο διπολισμός είναι κατά βάθος φαινομενικά υπαρκτοί, δηλαδή ίσως να συνθέτουν εν τέλει μια ενότητα των αντιθέσεων, μια κοινή πορεία, όπως για παράδειγμα συνδέονται οι έννοιες Ανατολή και Δύση ή Θεός και Διάβολος, τις οποίες ο Καζαντζάκης παρουσιάζει ως ενότητα. Επιπλέον, θα επιχειρήσω να συγκρίνω τα κοινώς εμφανιζόμενα ζεύγη ως προς το πώς χρησιμοποιούνται στο εκάστοτε λογοτεχνικό περιβάλλον του Καζαντζάκη, με ομοιότητες, διαφορές και τελική κατάληξη. Για τα δε άπαξ εμφανιζόμενα ζεύγη, θα εξεταστεί ο χαρακτήρας τους και το πώς αλληλεπιδρούν, όταν αυτό συμβαίνει, με τα υπόλοιπα διπολικά ζεύγη.

Ένα ακόμη ζήτημα εξέτασης είναι η ανάλυση του ψυχικού κόσμου των ηρώων του Καζαντζάκη, οι οποίοι βιώνουν ένα διαρκές κλίμα εσωτερικής σύγκρουσης. Θα επιδιώξω να παρουσιάσω τον τρόπο ανάπτυξης των αντιθετικών χαρακτήρων, δηλαδή το πώς αναπτύσσεται ο λογοτεχνικός χαρακτήρας, ποιες έννοιες συμπληρώνουν την ταυτότητά του και ποιες κατηγοριοποιήσεις συγκεντρώνει στο πρόσωπό του.

Επιπλέον, θα επιχειρήσω μια προσέγγιση της σχέσης του Καζαντζάκη με τους Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι και Φρειδερίκο Νίτσε, όσον αφορά τη χρήση αντιθετικών ζευγών για να διαπιστώσω πού υπάρχει σύγκλιση και πού υπάρχει απόκλιση μεταξύ τους.

Ακόμη, θα εξετάσω τον τρόπο που ο Καζαντζάκης οργανώνει την αντιπαραθετική δομή των μυθιστορημάτων του, με βάση την οποία παρατάσσει τα αντιθετικά ζεύγη

με τρόπο που συχνά δημιουργεί μία σαφή εικόνα της λειτουργίας που υπηρετεί το κάθε μέρος του ζεύγους. Σε πολλά μυθιστορήματα βρίσκουμε επεισόδια, στα οποία αντιπαρατίθενται πέραν του ενός ζευγάρι πολλές φορές όχι με τους μείζονες λογοτεχνικούς χαρακτήρες, αλλά με πρόσωπα, τα οποία παίζουν τον δικό τους ρόλο, μικρό ή μεγάλο, στη συνολική εξέλιξη του έργου.

Στο έργο του Νίκου Καζαντζάκη συχνά υπάρχουν αφηγηματικές ακολουθίες, που όμως προδίδουν μια αντιθετική σύνδεση. Επομένως, σκοπεύω να εξετάσω σε αντιδιαστολή τις αντιθετικές αφηγηματικές ακολουθίες. Μέσα από την εξέταση αυτήν θα φανεί ευκρινέστερα ο διαχωρισμός, στον οποίον προχωρά ο Καζαντζάκης αναφορικά με τους αντιθετικούς χαρακτήρες, ο ρόλος που παίζουν αυτοί στην εξέλιξη του έργου, αλλά και η γενικότερη αξιολογική τοποθέτηση του Καζαντζάκη μέσα από τη δόμηση συγκεκριμένων εννοιολογικών μοντέλων. Η μέθοδός μου είναι να αναλύσω κάθε ζεύγος χωριστά, όπως αυτό παρουσιάζεται στο κάθε μυθιστόρημα και να εξετάσω αν κάποια ζεύγη συναντώνται σε παραπάνω του ενός μυθιστορήματα.

Για τον σκοπό της έρευνας, θα εφαρμοστεί καταμερισμός των μερών, στα οποία είναι εμφανής η παρουσία των αντιθετικών ζευγών, είτε ως μεμονωμένα σήματα, είτε μέσα σε αντιθετικούς λόγους των πρωταγωνιστών. Θα απομονωθούν οι χαρακτήρες, στους οποίους οι εννοιολογικές αντιθέσεις λαμβάνουν σάρκα και οστά. Με τον τρόπο αυτό θα καταδειχθούν οι σημασιολογικές αντιθέσεις σε όλα τα επίπεδα.

Θωμάς Καραγκιοζόπουλος